

7

OP ZOEK NAAR MILITAIREN VANAF 1813

Aanwijzingen voor onderzoek naar een onderofficier of mindere van de landmacht vanaf 1813

Om een onderofficier of mindere in de militaire stamboeken van de landmacht op te sporen is het absoluut noodzakelijk te weten in welk legeronderdeel - tot op het regiment nauwkeurig - hij ingelijfd is geweest.

1. Een methode om hierachter te komen is via de huwelijksbijlagen. Deze zijn aanwezig óf bij het rijksarchief/regionaal historisch centrum in de betreffende provinciehoofdstad, óf bij de betreffende gemeente- of streekarchiefdienst. Bij deze huwelijksbijlagen kan zich een verklaring bevinden, afgegeven door de gouverneur/commissaris des konings van de betrokken provincie, dat de bruidegom is ingeschreven in het Nationale Militieregister, met vermelding van het lichtingsjaar en - als hij ingeloot is - het regiment waarin hij gediend heeft of nog dient. Deze mogelijkheid geldt met name voor de negentiende eeuw.
2. Is hij volgens de verklaring wel in dienst geweest, maar wordt het regiment niet vermeld (wat eind 19e eeuw nogal eens voorkomt) dan bestaat de mogelijkheid om het regiment te weten te komen via de Militieregisters **(z.o.z.)**
3. Als u er niet in slaagt om via de huwelijksbijlagen of de militieregisters het regiment te achterhalen, maar u beschikt wel over dienstjaar en legeringsplaats, dan kunt u met behulp van het boekje van H.Ringoir, "Vredesgarnizoenen van 1715 tot 1795 en 1815 tot 1940" (in te zien bij de informatiebalie) te weten komen welke regimenten er in dat betreffende jaar in die betreffende plaats in garnizoen lagen.
4. Is de door u gezochte persoon omstreeks het jaar 1830 in dienst geweest, dan kunt u nog raadplegen de klapper op de metalen kruizen en bronzen medailles, uitgereikt aan degenen die aan de Tiendaagse Veldtocht (aug. 1831) hebben deelgenomen **(z.o.z.)**
5. Tenslotte een laatste - niet waterdicht - hulpmiddel voor de periode 1813-1845: in de inventaris staan bij de verschillende regimenten namen van provincies, waaruit de dienstplichtigen afkomstig waren, bijgeschreven, echter alleen bij het onderdeel infanterie.

U weet het regiment waarin de door u gezochte militair gediend heeft en nu kunt u met het eigenlijke onderzoek beginnen.

De toegang nodig voor uw onderzoek is: 2.13.09

In deze toegang zijn de stamboeken en de toegangen daarop beschreven.

Tevens bevindt zich in deze toegang een overzicht van de diverse legeronderdelen, met verwijzing naar de bladzijde in de toegang waar de betreffende onderdelen worden beschreven, en per onderdeel een overzicht van de garnizoenen voor het vinden van de garnizoensplaatsen.

U zoekt in de toegang (2.13.09) het regiment op met behulp van de inhoudsopgave en/of het overzicht op legeronderdelen. De nummers achter de namen verwijzen naar de paginanummers in de toegang. Als u het regiment gevonden hebt vraagt u de bijbehorende klapper, meestal het laatste inventarisnummer (inv.nr) in de serie, aan (denk eraan dat de namen in deze klappers niet alfabetisch-lexicografisch geordend zijn, d.w.z. alleen alfabetisch op de eerste letter van de naam). Hierna vraagt u het stamboek aan waarnaar de klapper verwijst (voor een voorbeeld van onderzoek en wijze van aanvragen zie hieronder).

In het stamboek vindt u omtrent de militair:

- namen van de ouders
- laatste woonplaats
- staat van dienst
- geboorteplaats en datum
- signalement

* Een enkele uitzondering daar gelaten zult u in deze stamboeken géén gegevens omtrent huwelijk en nageslacht aantreffen.

VOORBEELD

U zoekt een **Jacob Stalman**, 8e regiment infanterie, lichte 1835.

In de toegang 2.13.09, zoekt u in het overzicht op legeronderdelen. Bij *Infanterie 8e afdeling/regiment infanterie* wordt verwezen naar blz. 57. Op deze en volgende bladzijden worden de stamboeken van het 8 regiment beschreven. De klapper op de lichte 1835 bevindt zich in inventarisnummer 252B (klapper 1830-1839); u vraagt dus klapper aan * Nummer toegang: 2.13.09 * inventarisnummer: 252B.

Als u de klapper in uw bezit hebt, kijkt u bij de letter S, jaar 1835, en u vindt: * **25430 Stalman Jacob**

Nu pakt u de inventaris er weer bij en u zoekt op in welke serie stamboeknummers het nummer 25430 valt; dit blijkt op blz. 58 de serie 24353-25431 te zijn, met links daarvoor het inventarisnummer 244. Het stamboek waarin u - achter nummer 25430 - gegevens over Jacob Stalman zult aantreffen, vraagt u zo op: * Nummer toegang: 2.13.09 * inventarisnummer: 244

Voor onderzoek naar onderofficieren en minderen na 1924 kunt u zich richten tot:

Ministerie van Defensie, DG Personeel/Bureau RIOP, postbus 7000, 6460 NV Kerkrade.

N.B. Vanaf ca. 1924 zijn de stamboeken niet verder bijgehouden, men ging over op een losbladig kaartsysteem.

KLAPPER OP DE METALEN KRUIZEN EN BRONZEN MEDAILLES, 1830-1831

Bij Koninklijk Besluit van 12 september 1831, nr. 70, werd bepaald dat een ieder die in 1830 en 1831 had deelgenomen aan de krijgsverrichtingen tegen de Belgen en "bepaaldelijk gedurende den roemrijke tiendaagsche veldtocht", beloond zou worden met een "blijvend bewijs van aandenken" in de vorm van een metalen kruis met inscriptie, vervaardigd uit het veroverde geschut in het gevecht bij Hasselt op 8 augustus 1831.

De alfabetische naamlijst - deel I (A-K) en deel II (L-Z) - van personen die voor een dergelijke onderscheiding in aanmerking kwamen, vindt u in de toegangenkast onder nummer **2.13.42**. Als de door u gezochte naam in deze klapper voorkomt, kunt u, door het desbetreffende stuk aan te vragen, het regiment te weten komen waarin de militair gediend heeft.

VOORBEELD

In deel I van de klapper vindt u op blz. 55 de vermelding: **Boogaerts, P. 218/302**

Het nummer voor de schuine streep is het inventarisnummer. U vraagt aan * Nummer toegang: 2.13.42 : * inventarisnummer: 218. Als u het stuk in uw bezit hebt, zoekt u omslag 218 op, dat voorzien is van het opschrift "5e afdeling infanterie", achter nummer 302 in deze omslag vindt u de vermelding van Petrus Boogaerts, met in dit geval als extra informatie dat er nog een nadere beslissing door het Departement van Oorlog moet worden genomen of de betrokkene het metalen kruis wel waardig is in verband met zijn "zeer slecht liederlijk gedrag".

MILITIAREGISTERS 1881-1941

De gezochte persoon is volgens de door u in de huwelijksbijlagen gevonden verklaring van de Nationale Militie:

- opgeroepen voor de dienst, een regiment wordt echter niet vermeld;
- niet opgeroepen voor de dienst, of vrijgesteld uit hoofde van b.v. broederdienst.

Is hij woonachtig - en dus ingeschreven - in een gemeente in Zuid-Holland en is zijn lichtingsjaar 1881 of later, dan kunt u in het Nationaal Archief de lotingregisters van de Nationale Militie raadplegen. In zo'n lotingregister treft u achter het lotingsnummer aan:

- naam
- geboorteplaats en datum
- woonplaats
- namen van de ouders
- beroep
- signalement
- gegevens betreffende aanwijzing of vrijstelling, data van eventueel ingebrachte bezwaren van de loteling tegen de uitspraak en de daaropvolgende uitspraak van Gedeputeerde Staten etc.
- indien van toepassing: korps waarbij hij ingelijfd is.

* **De inventaris van de militieregisters vindt u in de toegangenkast onder nummer 3.02.25.**

VOORBEELD

Uw voorvader **Maarten van Bodegraven** is ingeschreven in het inschrijvingsregister van de gemeente Rotterdam van het jaar 1881, voor de lichte van het jaar 1882, lotingsnummer 22.

Eerst zoekt u in de inventaris op blz. 13-15 op in welk militiekanton de gemeente Rotterdam valt; dit blijkt op blz. 13 het 6e militiekanton te zijn. Vervolgens zoekt u in de inventaris het jaar 1882 op (u moet het lichtingsjaar hebben en niet het jaar van inschrijving) en u ziet op blz. 20 dat het 6e kanton wordt voorafgegaan door het nummer 34. U vraagt aan met de terminal:

* Nummer toegang: 3.02.25 * inventarisnummer: 34

Als u het register in uw bezit hebt, vindt u achter nummer 22 de inschrijving van Maarten van Bodegraven.

Zoals hierboven al vermeld, berusten in het Nationaal Archief alleen lotingsregisters van Zuid-Holland vanaf 1881. De mogelijkheid bestaat echter dat de Zuidhollandse gemeente-archieven en secretariaten beschikken over registers van vroeger datum. Voor gegevens buiten Zuid-Holland kunt u zich in eerste instantie wenden tot de rijksarchieven in de desbetreffende provinciehoofdsteden, daarna eventueel tot gemeente-archieven en secretarieën.

U kunt de militieregisters ook raadplegen wanneer u niet beschikt over een verklaring van de Nationale Militie, vooropgesteld dat de woonplaats en geboortejaar bekend zijn. U telt bij het geboortejaar ca. 20 jaar op (denk eraan dat u moet uitkomen op het jaar 1881 of later) en u vraagt het desbetreffende register aan. Achter ieder lotingregister zit een alfabetische naamlijst bijgebonden, zodat u gauw genoeg ziet of de betrokkene in het lotingregister van dat jaar voorkomt.